

**ІНСТИТУТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ І ГЛОБАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ ІТГІП НАНУ
«27» грудня 2016 р. № 37-с

ПОЛОЖЕННЯ

про порядок підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівні вищої освіти

УХВАЛЕНО
на засіданні вченої ради
ІТГІП НАНУ
від «27» грудня 2016 р.
протокол № 12 п.3

2016 рік

1. ПЕРЕДМОВА

1.1. Призначення Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук (далі Положення) є нормативним документом, що визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти в Інституті телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України (далі – Інститут) на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та доктора наук відповідно (далі – здобувачі).

1.2. Розробники: Лебідь О.Г., проректор за наукової роботи;
Зотова Л.В., завідувач відділу підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації

1.3. Нормативна база

1.3. Цей Порядок визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та доктора наук відповідно (далі – здобувачі вищої освіти) в Інституті телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України (далі – Інститут). Нормативна база Положення розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII, Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 р. № 1187, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261. Постанова КМ України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» від 12.08.2015 № 579. Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Інституті телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, затверджений Вченою радою Інституту 27.12.2016р., протокол №12, п.3; Положення про приймальну комісію Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, затверджений Вченою радою Інституту 27.12.2016р., протокол №12, п.1.

2. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

2.1 ІТГП НАНУ проваджує освітню діяльність на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти відповідно до отриманої ліцензії. На науковому рівні вищої освіти підготовка докторів наук здійснюється без отримання ліцензії. Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

2.2 Координацію діяльності структурних підрозділів університету, які ведуть підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук, здійснює відділ аспірантури та докторантури, який підпорядковується директору з наукової роботи.

2.3 Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється в аспірантурі за очною (денною) або заочною формою навчання. Можлива підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науковотехнічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи в Інституті).

2.4 Підготовка здобувачів ступеня доктора наук здійснюється: – у докторантурі заочною (денною) формою навчання; – шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту.

2.5 Підготовка осіб в аспірантурі та докторантурі здійснюється: – за рахунок коштів державного бюджету (за державним замовленням); – за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту),

2.6 Для врегулювання відносин між аспірантом або докторантом та університетом укладається договір.

2.7 Нормативний термін підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки, а підготовки доктора наук у докторантурі – два роки.

2.8 Вступ до аспірантури та докторантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до Правил прийому, що затверджуються вченою радою та оприлюднюються на офіційному сайті Інституту. Правилами прийому визначаються:

- порядок, перелік і строки подання документів для вступу до аспірантури та докторантури університету;

- зміст, форма і строки вступних випробувань для конкурсного відбору вступників до аспірантури та докторантури за кожною спеціальністю.

2.9 Підготовка в аспірантурі чи докторантурі передбачає виконання особою відповідної освітньо-наукової або наукової програми за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Невід’ємною складовою освітньо-наукової програми аспірантури та наукової програми докторантури є підготовка та публікація наукових статей. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 43 кредити ЄКТС.

2.10 Аспіранту одночасно з його зарахуванням відповідним наказом директора призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників з науковим ступенем. Науковий керівник виконує такі функції:

- визначає мету і завдання дисертаційного дослідження;

- спрямовує роботу аспіранта відповідно до обраної теми;

- сприяє в реалізації аспірантом освітньої та дослідницької компоненти індивідуального плану роботи, координує підготовку аспіранта для отримання необхідних компетентностей;

– забезпечує наукове консультування по суті дисертаційного дослідження, його форми і змісту, а також презентації результатів;

– контролює виконання аспірантом індивідуального плану роботи; – оцінює виконану роботу і надає висновок про її відповідність встановленим вимогам. Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво (консультування), як правило, не більше п'яти здобувачів наукових ступенів, включаючи тих, що здобувають науковий ступінь доктора наук. Науковий консультант може здійснювати підготовку лише одного докторанта.

Науковий керівник, який має ступінь доктора філософії, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

3. ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

3.1 Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою інституту для кожної спеціальності. Освітньо-наукова програма – система освітніх компонентів на третьому рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії.

3.2 Освітньо-наукова програма включає не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

– здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку (обсяг освітньої складової становить не менше 12 кредитів ЄКТС);

– оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної

етики та загального культурного кругозору (обсяг освітньої складової становить 4-6 кредитів ЄКТС);

– набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (обсяг освітньої складової становить не менше 6 кредитів ЄКТС);

– здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (обсяг освітньої складової становить 6-8 кредитів ЄКТС).

3.3 Освітньо-наукова програма розробляється проектною групою, затверджується вченою радою та вводиться в дію наказом директора.

Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.

3.4 Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії містить інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік освітнього процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії включає нормативну та вибірккову частини. Вибіркова частина формується з декількох рівнозначних за обсягом блоків дисциплін.

3.5 Графік освітнього процесу визначає календарні терміни теоретичного навчання та екзаменаційних сесій, проведення викладацької практики та дисертаційних досліджень, атестації здобувачів, канікул. Навчальний рік включає два семестри. Програма освітньої підготовки розрахована на перші два роки навчання в аспірантурі, наукової – на весь термін навчання. Графік освітнього процесу розробляється відділом

аспірантури та докторантури на весь період навчання здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, затверджується Вченою радою інституту та вводиться в дію наказом директора.

3.6 Індивідуальний план роботи аспіранта містить два розділи: індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи аспіранта. Індивідуальний план роботи аспіранта складається у двох примірниках і зберігається у здобувача та у відділі аспірантури та докторантури. Індивідуальний навчальний план здобувача формується за відповідною освітньо-науковою програмою. Індивідуальний план роботи аспіранта погоджується здобувачем з його науковим керівником та затверджується вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до інституту. Індивідуальний план роботи є обов'язковим до виконання здобувачем і використовується для оцінювання успішності запланованої наукової та навчальної роботи аспіранта. Порухення строків виконання індивідуального плану роботи здобувача без поважних причин, передбачених законодавством, може бути підставою для ухвалення вченою радою інституту рішення про відрахування аспіранта.

3.7 Індивідуальний навчальний план аспіранта, окрім нормативних (обов'язкових) навчальних дисциплін, повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС. Вивчення вибіркового дисциплін планується на другому курсі навчання. Аспіранти мають право вибирати навчальні дисципліни як із варіантів, передбачених навчальним планом підготовки за спеціальністю, так із переліку дисциплін, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із своїм науковим керівником та завідувачем випускаючого відділу. Здобувачі визначаються з переліком вибіркового навчальних дисциплін та вносять їх до індивідуального плану особисто під час проведення проміжної атестації на першому курсі навчання. Відділ аспірантури та докторантури узагальнює інформацію про вибір здобувачами навчальних дисциплін, формує списки для вивчення вибіркового навчальних дисциплін та включає дисципліни до навчального навантаження кафедр на наступний навчальний рік. Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися на базі інституту, а також в рамках реалізації права на академічну мобільність – на базі інших закладів вищої освіти (наукових установ).

3.8 Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом наукового керівника та оформлення його результатів у вигляді дисертації. Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової

роботи, в якому визначаються зміст, строки виконання, обсяг наукових робіт (теоретичних та експериментальних), кількість публікацій та конференцій, у яких планується взяти участь, а також запланований строк захисту дисертації протягом строку підготовки в аспірантурі та докторантурі.

3.9 Підготовка в аспірантурі та докторантурі завершується захистом наукових досягнень аспіранта у постійно діючій або утвореній для проведення разового захисту, спеціалізованій вченій раді на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувачі мають право на вибір спеціалізованої вченої ради. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях. Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників). Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану.

4. ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ПОЗА АСПІРАНТУРОЮ

4.1 Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в інституті без переривання трудової діяльності або під час перебування у творчій відпустці. Такі особи прикріплюються строком до п'яти років до інституту за відповідною спеціальністю, на яку інститут має ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним планом роботи прикріпленої особи та публічний захист дисертації у спеціалізованій вченій раді. Правила та процедури прикріплення до університету визначаються вченою радою.

4.2 Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до інституту для реалізації свого права на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, а також їх наукове керівництво здійснюється за кошти інституту. Особи, прикріплені до інституту з метою здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза

аспірантурою, мають всі права і обов'язки, визначені у пункті 6 цього Положення.

4.3 У разі звільнення з роботи особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в інституті та має право:

– продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою у закладі вищої освіти (науковій установі), до якого особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за умови прийняття відповідного рішення таким закладом вищої освіти (науковою установою));

– вступити до аспірантури інституту для здобуття відповідного ступеня за очною або заочною формою навчання із зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

5. ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА НАУК У ДОКТОРАНТУРІ

5.1 З метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів та/або для підготовки публікацій до захисту для здобуття ступеня доктора наук особа має право вступити до докторантури університету. Протягом строку перебування в докторантурі докторант зобов'язаний захистити результати своїх наукових досягнень у вигляді дисертації, або опублікованої монографії, або наукової доповіді за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується МОН, у спеціалізованій вченій раді. Здобувач ступеня доктора наук у дисертації (монографії, сукупності наукових робіт) повинен представити узагальнення самостійних досліджень стосовно актуальної наукової проблеми (групи проблем) у межах однієї або кількох галузей знань, результати яких забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення, є достовірними та пройшли широку апробацію. Перебування в докторантурі не є обов'язковою умовою для подання наукових досягнень до спеціалізованої вченої ради та подальшого їх публічного захисту для здобуття ступеня доктора наук.

5.2 Докторантура відкривається за рішенням вченої ради інституту, що затверджується наказом директора, за умови наявності трьох штатних працівників – докторів наук з відповідної або суміжної спеціальності. Наявність підстав для відкриття докторантури перевіряється державним замовником під час проведення конкурсу на розміщення державного замовлення.

5.3 Прийом до докторантури або надання творчої відпустки здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до встановлених вимог. До докторантури приймаються особи, які мають ступінь доктора філософії (кандидата наук), наукові здобутки та опубліковані праці з обраної спеціальності (зокрема публікації в міжнародних реферованих журналах, індексованих в наукометричних базах, згідно з вимогами до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені) і які мають наукові результати, що потребують завершення або оформлення у вигляді дисертації, монографії чи наукової доповіді за сукупністю статей.

5.4 Порядок прийому, перелік та строк подання документів, необхідних для вступу до докторантури, визначаються в Правилах прийому, затверджених вченою радою та оприлюднених на офіційному сайті інституту.

5.5 Рішення щодо зарахування здобувача до докторантури приймає вчена рада інституту. Вона ж призначає докторанту наукового консультанта з числа штатних науково-педагогічних або наукових працівників інституту із ступенем доктора наук з відповідної спеціальності. Рішення вченої ради затверджується і оформляється наказом ректора.

6 ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ АСПІРАНТІВ І ДОКТОРАНТІВ

6.1 Аспіранти і докторанти користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України «Про вищу освіту». З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти і докторанти також мають право на:

- вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної у вищих навчальних закладах, бібліотеках і державних архівах України;
- отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника (консультанта);
- безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;
- академічну мобільність;
- на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою для вивчення іноземної мови у разі наявності у разі наявності відповідного сертифікату, що підтверджує володіння іноземною мовою на рівні C1; а також на використання обсягу навчального навантаження,

передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником);

– участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями;

– внесення змін до індивідуального навчального плану за погодженням зі своїм науковим керівником.

– академічну відпустку відповідно до законодавства.

6.2 Аспіранти і докторанти зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України «Про вищу освіту». З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти і докторанти також зобов'язані:

– дотримуватися морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників, встановлених університетом;

– виконувати індивідуальний план наукової роботи та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні відділу, який уповноважений для цього його вченою радою;

– захистити в установлений строк свої наукові досягнення у вигляді дисертації (для аспірантів) та у вигляді дисертації, або опублікованої монографії, або за сукупністю опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях статей (для докторантів) у спеціалізованій вченій раді. Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою аспірантури інституту.

6.3 Покладення інститутом на аспіранта (докторанта) обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової (наукової) програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

6.4 Підставами для відрахування аспіранта є:

– завершення навчання за відповідною освітньо-науковою програмою; – власне бажання;

– переведення до іншого закладу вищої освіти;

– невиконання освітньо-наукової програми;

– порушення умов договору (контракту), укладеного між закладом вищої освіти та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання;

– інші випадки, передбачені законом.

6.5 Аспіранти і докторанти мають право користуватись платними послугами згідно з Постановою Кабінету Міністрів України (від 27 серпня 2010 11 р. № 796) «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»; Кошторисом та Положенням про порядок надання платних освітніх та інших послуг для аспірантів, докторантів та пошукачів, які надаються Інститутом телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України.

7 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1 Положення вводиться в дію наказом директора.

7.2 Всі зміни та доповнення до Положення розглядаються та приймаються на засіданні Вченої ради університету.

7.3 Відповідальність за впровадження Положення несуть директор з наукової роботи і завідувач відділу аспірантури та докторантури.